

**Efektywne nauczanie i uczenie się, czyli
o sposobach służących podniesieniu
poziomu osiągnięć edukacyjnych uczniów –
sieć współpracy i samokształcenia**

NOWOCZESNE METODY NAUCZANIA I UCZENIA SIĘ UCZNIÓW

Nowoczesne, czyli jakie?

- Koncentrujące się na aktywnym udziale ucznia w lekcji.
- Rozwijające kompetencje komunikacyjne.
- Rozwijające kompetencje krytycznego myślenia.
- Wykorzystujące nowoczesne technologie i różnorodne formy pracy.

Metody poszukujące (aktywizujące)

To metody, w których uczeń samodzielnie dochodzi do wiedzy poprzez działanie, analizę i współpracę.

- Metoda projektów (Project-Based Learning) - uczniowie przygotowują projekt, np. multimedialną prezentację o twórczości Adama Mickiewicza.
- Dyskusja i debata - analiza problemów literackich, np. ocena postaw bohaterów.
- Burza mózgów - tworzenie skojarzeń, pomysłów interpretacyjnych, argumentów do rozprawki.
- Drama (metoda inscenizacji) - odgrywanie scen, wcielanie się w bohaterów literackich.
- Analiza problemowa (metoda problemowa) - uczniowie samodzielnie rozwiązują postawiony problem interpretacyjny.
- WebQuest - poszukiwanie informacji w Internecie i opracowanie ich w określonej formie.
- Gamifikacja - elementy gry (quizy, escape room literacki, zadania fabularne).

- Metoda studium przypadku - analiza konkretnej sytuacji literackiej lub językowej i samodzielne wyciąganie wniosków.
- Mapa mentalna (mapa myśli) - uczniowie tworzą graficzne powiązania między motywami, bohaterami i problemami utworu.
- Metoda portfolio - uczeń gromadzi własne prace (wypracowania, notatki, refleksje) i analizuje swój rozwój.
- Metoda stacji zadaniowych - klasa podzielona jest na stanowiska z różnymi zadaniami (np. analiza języka, motywów, kontekstu historycznego).
- Debata oksfordzka - uczniowie bronią określonej tezy dotyczącej tekstu literackiego.
- Twórcze pisanie (creative writing) - pisanie alternatywnego zakończenia utworu, listu bohatera, pamiętnika postaci.
- Metoda odwróconych ról

METODY PODAJĄCE (INFORMACYJNE)

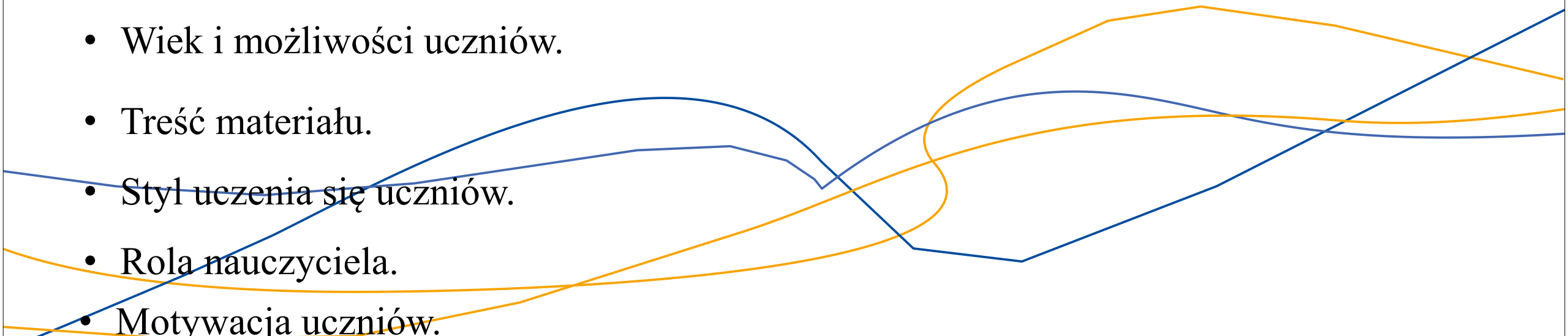
- To metody, w których nauczyciel przekazuje wiedzę w uporządkowanej formie, często z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi.
- Wykład problemowy - nauczyciel przedstawia zagadnienie w formie wykładu, ale stawia pytania i problemy do przemyślenia.
- Miniwykład multimedialny - krótka prezentacja z użyciem slajdów, filmów, infografik.
- Odwrócona klasa (Flipped Classroom) - uczeń zapoznaje się z materiałem (np. analiza fragmentu „Lalka”) w domu, a na lekcji nauczyciel porządkuje wiedzę i wyjaśnia trudniejsze kwestie.
- Pokaz z objaśnieniem - prezentacja fragmentu filmu, nagrania audiobooka lub interpretacji wiersza z komentarzem nauczyciela.

- Opowiadanie dydaktyczne - nauczyciel przekazuje treści w formie narracji (np. tło historyczne epoki literackiej), porządkując wiedzę w przystępny sposób.
- Instruktaż językowy - krok po kroku wyjaśnienie zasad, np. budowy rozprawki lub analizy wiersza.
- Prelekcja ekspercka - krótka, specjalistyczna wypowiedź nauczyciela dotycząca zagadnienia (np. symboliki w twórczości Stanisław Wyspiański).
- Audiowizualna analiza tekstu - oglądanie fragmentu adaptacji filmowej z komentarzem nauczyciela (np. interpretacja „Pan Tadeusz”).

DOBÓR METOD NAUCZANIA

Powinien być **świadomy i celowy** – metoda ma wspierać realizację konkretnego celu, a nie być celem samym w sobie.

Co należy wziąć pod uwagę?

- Cele kształcenia (najważniejsze).
 - Wiek i możliwości uczniów.
 - Treść materiału.
 - Styl uczenia się uczniów.
 - Rola nauczyciela.
 - Motywacja uczniów.
-

NAJWAŻNIEJSZA ZASADA

Metoda wynika z celu, a nie odwrotnie.

Najpierw:

Co chcę osiągnąć?

Potem:

Jaką metodą najlepiej to zrealizuję?

ZALETY DOBRZE DOBRANEJ DO CELÓW LEKCJI METODY

- Głębsze zrozumienie treści.
- Większa motywacja uczniów.
- Rozwój kompetencji kluczowych.
- Łatwiejsze ocenianie.
- Realna realizacja celu.

Najważniejsza zależność

Dobrze dobrana metoda sprawia, że:

Cel → Aktywność ucznia → Efekt edukacyjny

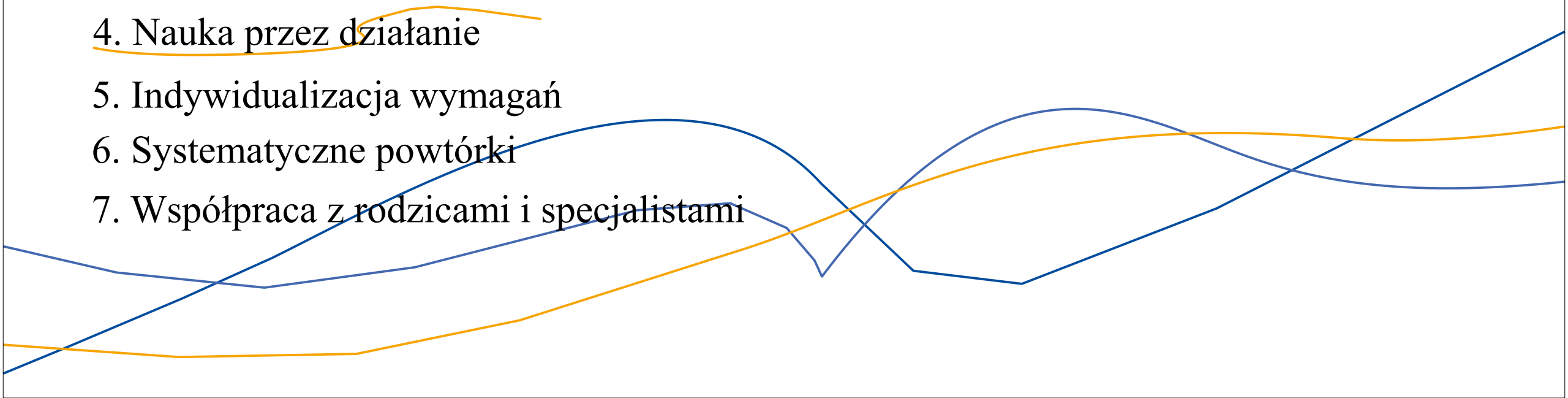
a nie:

~~**Temat → Przypadkowa metoda → Brak głębszego efektu**~~

JAK PRACOWAĆ Z UCZNIEM MAJĄCYM TRUDNOŚCI EDUKACYJNE ?

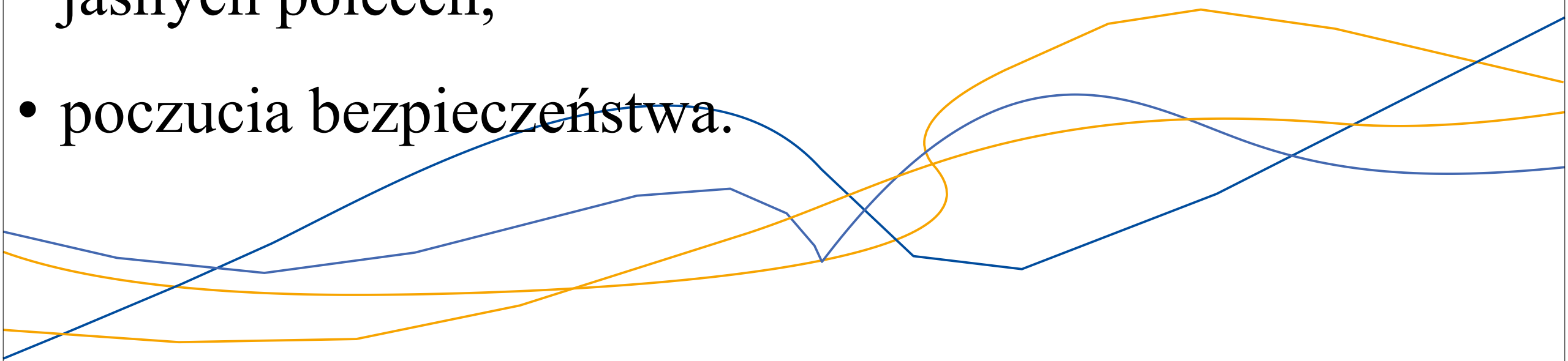

STRATEGIE DZIAŁANIA

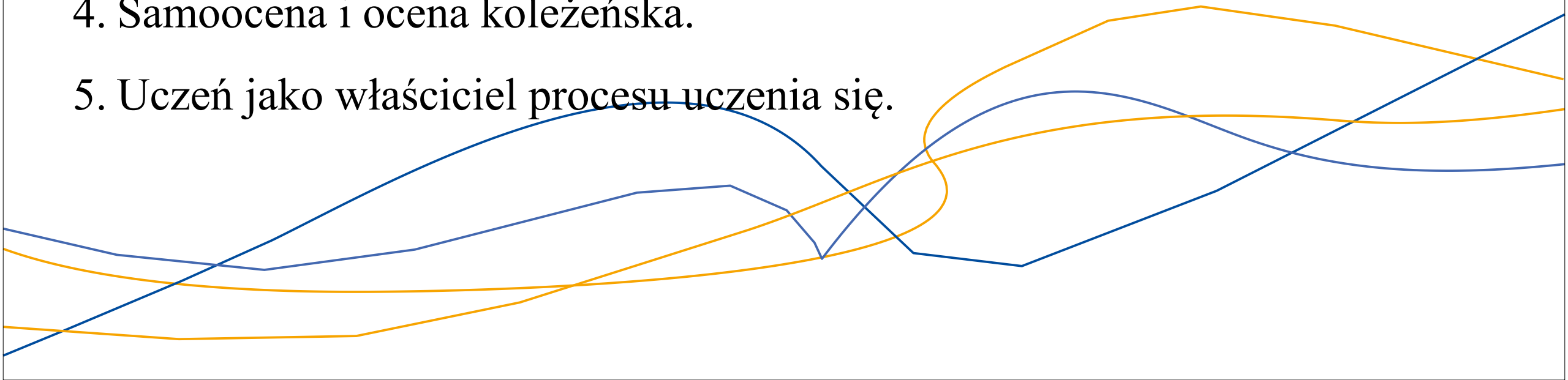
1. Diagnoza trudności
 2. Małe kroki i jasna struktura
 3. Częste wzmocnienia pozytywne
 4. Nauka przez działanie
 5. Indywidualizacja wymagań
 6. Systematyczne powtórki
 7. Współpraca z rodzicami i specjalistami
-

UCZEŃ, MAJĄCY TRUDNOŚCI, POTRZEBUJE:

- struktury,
- małych sukcesów,
- jasnych poleceń,
- poczucia bezpieczeństwa.

5 STRATEGIE OK W PRAKTYCE POLONISTY

1. Cele i kryteria sukcesu (NaCoBeZU).
 2. Pytania kluczowe.
 3. Informacja zwrotna zamiast samej oceny.
 4. Samoocena i ocena koleżeńska.
 5. Uczeń jako właściciel procesu uczenia się.
-

NaCoBeZU

- Wstęp wprowadza bohatera i miejsce akcji.
- Jest wydarzenie, które zmienia sytuację.
- Zachowana jest kolejność wydarzeń.
- Opowiadanie ma zakończenie.
- Używam dialogu lub opisu.

WZÓR INFORMACJI ZWROTNEJ

Model 4 kroków:

1. Co jest dobre:

Masz jasną tezę i logiczne argumenty.

2. Co wymaga poprawy:

W drugim argumencie brakuje wyjaśnienia przykładu.

3. Jak poprawić:

Dopisz 2–3 zdania wyjaśniające, dlaczego ta sytuacja potwierdza Twoje stanowisko.

4. Kierunek dalszej pracy:

Zwracaj uwagę na łączenie przykładu z argumentem.

KARTA DO OCENY KOLEŻEŃSKIEJ

Sprawdź pracę kolegi/koleżanki:

- Czy jest teza?
- Czy są dwa argumenty?
- Czy są przykłady?
- Czy tekst ma wstęp, rozwinięcie i zakończenie?

Nie wpisujemy oceny.

Zapisujemy jedną mocną stronę i jedną wskazówkę

CHECKLISTA DO SAMOOCENY

Przed oddaniem pracy sprawdź:

- odpowiedziałem na temat,
- mam wyraźną tezę,
- mam dwa argumenty,
- każdy argument ma przykład,
- wyjaśniłem, dlaczego przykład potwierdza tezę,
- sprawdziłem ortografię i interpunkcję.

PRZYKŁADY

Pytania kluczowe – „Kamienie na szaniec”

Dotyczące bohaterów

- Kto jest głównym bohaterem?
- Jakie cechy charakteryzują Zośkę, Rudego i Alka?
- Jak bohaterowie reagują w sytuacjach zagrożenia?

Dotyczące wydarzeń

- Co wydarzyło się w akcji pod Arsenalem?
- Jakie były konsekwencje działań bohaterów?
- Które wydarzenie najbardziej pokazuje odwagę i poświęcenie?

Dotyczące wartości i motywacji

- Dlaczego bohaterowie ryzykowali życie?
- Jakie wartości kierowały harcerzami?
- Czy decyzje bohaterów były słuszne? Dlaczego?

Dotyczące tekstu i cytatów

- W którym fragmencie można znaleźć przykład odwagi bohaterów?
- Wskaż cytat, który pokazuje przyjaźń między bohaterami.
- Znajdź zdanie, które pokazuje, że bohaterowie byli gotowi do poświęceń.

Dotyczące własnej refleksji

- Czy ty sam postąpiłbyś podobnie w takiej sytuacji?
- Czego uczą nas postawy bohaterów?
- Jak można odnieść ich postawy do współczesnego życia?

Metoda problemowa (problem-based learning)

Na czym polega?

Lekcja zaczyna się od pytania problemowego, np.:

- „Czy każdy bohater musi być dobry?”
- „Czy kłamstwo zawsze jest złe?”

Uczniowie:

- analizują tekst,
- szukają argumentów,
- dyskutują,
- formułują wnioski.

Metoda projektu

Uczniowie pracują nad dłuższym zadaniem, np.:

- „Jak mówi młodzież? – słownik współczesny”
- „Reportaż o naszej miejscowości”
- „Nowa wersja baśni”

Projekt może być tworzony cyfrowo (np. plakat w **Canva**).

Element poszukiwania:

Uczeń zbiera informacje, analizuje, wybiera, tworzy.

Oś znaczeń (interpretacja symboli)

Na tablicy hasło:

„Podróż Małego Księcia to...”

Uczniowie dopisują:

- dojrzewanie,
- poznawanie świata,
- krytyka dorosłości,
- poszukiwanie sensu.

https://www.canva.com/design/DAHBZBRJn5M/Qh1P6PROBSWyE11WEXvvg/edit?utm_content=DAHBZBRJn5M&utm_campaign=designshare&utm_medium=link2&utm_source=sharebutton

Karty do lektury

Charles Dickens *Opowieść wigilijna*

Mały Książę – UZUPEŁNIJ DIALOGI

Zadanie: Komiks do „Małego Księcia”

Waszym zadaniem jest stworzenie komiksu przedstawiającego wybraną scenę z lektury *Mały Książę*.

W komentarzu (opisie pracy) należy uwzględnić:

Jaki fragment książki przedstawia komiks

(np. spotkanie z Różą, rozmowę z Lisem, wizytę na wybranej planecie).

Dlaczego wybraliście tę scenę?

– Jakie przesłanie lub emocje chcieliście podkreślić?

Jak pokazaliście uczucia bohaterów?

– Samotność, przyjaźń, tęsknotę, odpowiedzialność.
– W jaki sposób oddaliście je w rysunkach i dialogach?

Jakie ważne cytaty lub myśli z utworu wykorzystaliście?

(np. „Dobrze widzi się tylko sercem...”).

Czego nauczyliście się podczas pracy nad komiksem?

– Jakie wartości są według was najważniejsze w tej książce?

Wymagania techniczne:

- minimum 6 kadrów,
- dialogi w dymkach,
- tytuł komiksu,
- komentarz pisemny (5–8 zdań).

Etapy gry edukacyjnej

1. Rozpoznanie wroga

Gracze losują pytania dotyczące treści powieści, np.:

- Dlaczego Jurand poprzysiągł zemstę Krzyżakom?
- Kim była Danusia?
- Jaką rolę w powieści odgrywa Zbyszko?

Za poprawne odpowiedzi otrzymują „punkty odwagi”.

2. Tajna wiadomość

Grupa otrzymuje zaszyfrowany fragment tekstu (np. prosty szyfr z przesunięciem liter). Odszyfrowana wiadomość wskazuje miejsce spotkania wojsk.

3. Pojedynek rycerski

Dwie drużyny odpowiadają naprzemiennie na pytania dotyczące:

wydarzeń historycznych (bitwa pod Grunwaldem),

relacji między bohaterami, zwyczajów rycerskich.

Błędna odpowiedź oznacza „ranę” (utrata punktu).

4. Decyzja strategiczna

Gracze muszą podjąć decyzję, np.:

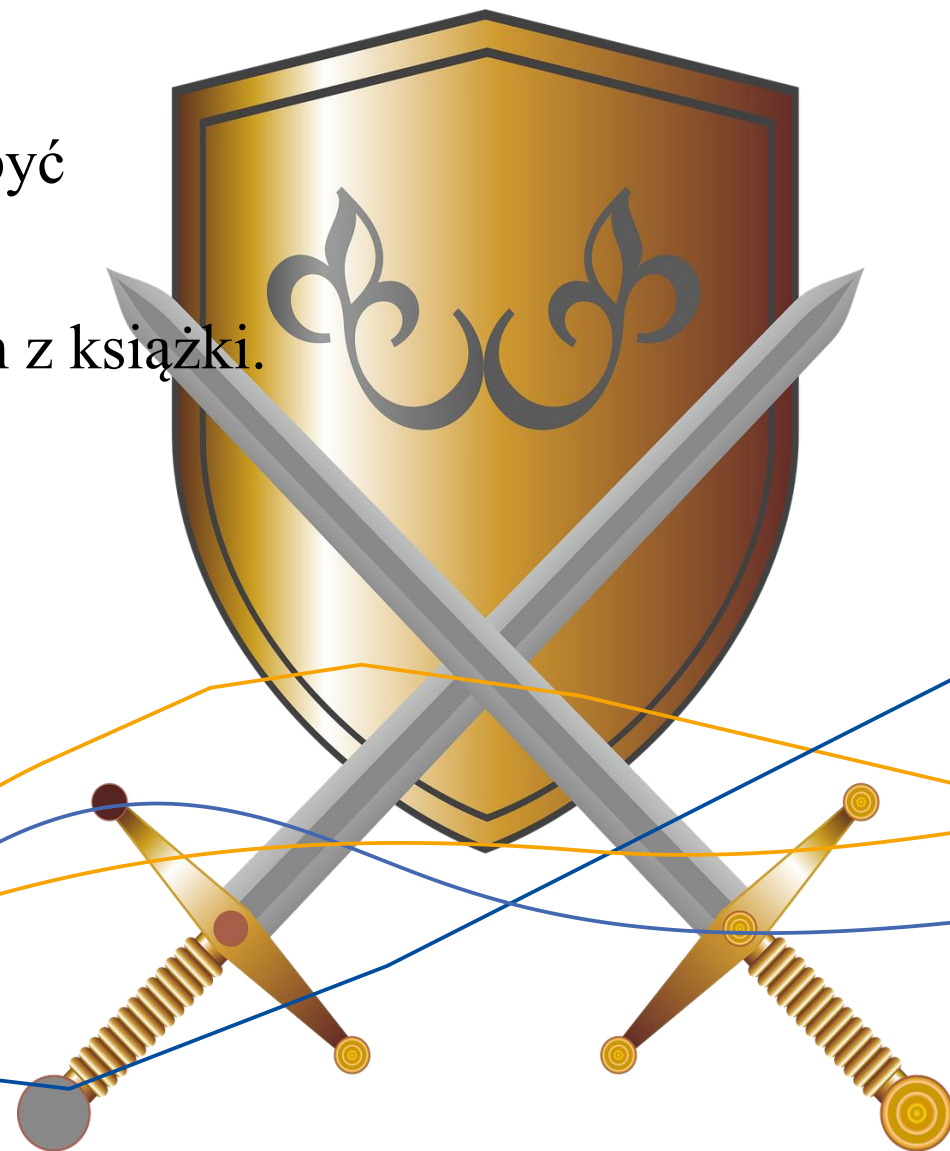
Czy ruszyć od razu na pomoc Jurandowi, czy najpierw zdobyć informacje od szpiega?

Muszą uzasadnić swoją decyzję, odwołując się do wydarzeń z książki.

Zakończenie

Gra kończy się symbolicznym dotarciem na pole bitwy pod Grunwaldem.

Wygrywa drużyna z największą liczbą punktów odwagi.

Gra scenariuszowa

Tytuł gry: „Misja pod Grunwaldem”

Cel gry:

Utrwalenie znajomości fabuły, bohaterów i realiów historycznych powieści *Krzyżacy* poprzez wykonywanie zadań fabularnych.

Liczba graczy:

4–6 osób (lub praca w grupach)

Czas: 45–60 minut

Fabula gry

Jest rok 1410. Trwa wojna polsko-krzyżacka. Król Władysław II Jagiełło przygotowuje się do decydującej bitwy z zakonem krzyżackim dowodzonym przez Ulricha von Jungingena.

Każda grupa wciela się w drużynę rycerską wierną Jurandowi ze Spychowa. Waszym zadaniem jest:

- zdobyć informacje o planach Krzyżaków,
- uratować ważnego jeńca,
- dotrzeć na czas pod Grunwald.

Przed czytaniem

- Wy tłumacz 3–5 trudnych słów zanim uczniowie zaczną czytać.
- Zadaj pytanie kierunkowe: „*Na co macie zwrócić uwagę?*” (np. Dlaczego bohater podjął taką decyzję?)

W trakcie

- Czytanie fragmentami (nie całość naraz).
- Po każdym fragmencie 2–3 krótkie pytania zamknięte.
- Można pozwolić uczniowi śledzić tekst palcem – to pomaga w koncentracji.

Po przeczytaniu

Zamiast pytania: „O czym był tekst?” spróbuj:

- Ułóż 3 zdania o tekście.
- Wypisz 5 najważniejszych wydarzeń.
- Uzupełnij zdania z lukami.
- Kto?
- Gdzie?
- Co się wydarzyło?
- Dlaczego?

Największy problem: pusta kartka

Rozwiązanie:

- gotowe schematy (rozprawka, opowiadanie, charakterystyka),
- zdania startowe,
- plan jako obowiązkowy etap.

Metoda 3 kroków:

1. Najpierw plan.
2. Potem rozwinięcie jednego argumentu.
3. Dopiero całość.

Przykład gotowego szkieletu

Rozprawka:

- Uważam, że...
- Po pierwsze...
- Przykładem może być...
- Podsumowując...

Oceniaj etapami

- Najpierw plan.
- Potem rozwinięcie.
- Na końcu redakcja językowa.
- Nie poprawiaj wszystkiego na czerwono,

Wybierz 1–2 elementy do poprawy.

Gramatyka i ortografia

Zasada: mniej teorii, więcej praktyki

- Krótkie reguły (1–2 zdania).
- Dużo ćwiczeń ustnych.
- Kolory (np. orzeczenie – czerwone, podmiot – niebieski).

LEKTURY

Uczniowie słabsi często:

- nie czytają,
- czytają bez zrozumienia.

Pomaga:

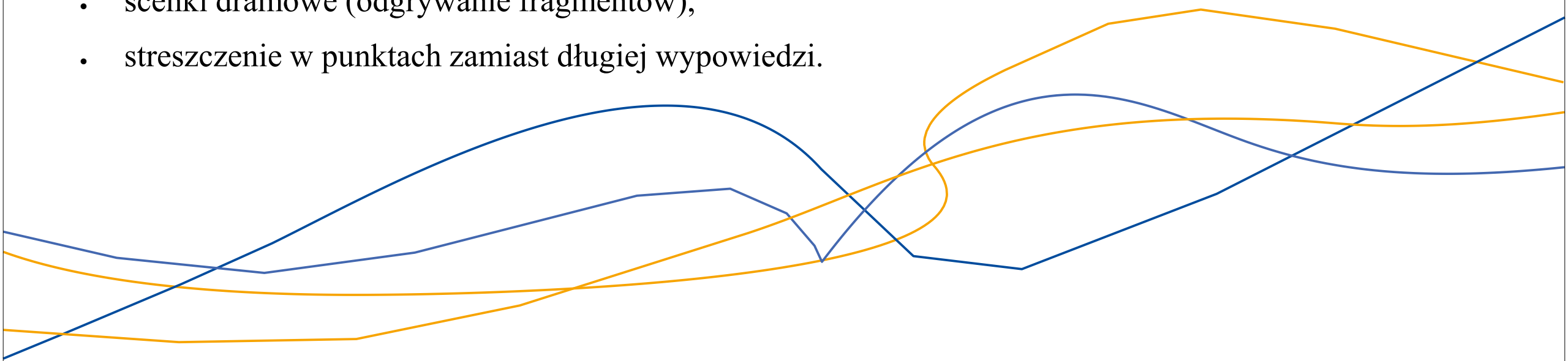
- mapa bohaterów,
- tabela „Kto? Co zrobił? Dlaczego?”,
- scenki dramowe (odgrywanie fragmentów),
- streszczenie w punktach zamiast długiej wypowiedzi.

BARDZO SKUTECZNA METODA

ZADANIA O ROSNĄCYM POZIOMIE TRUDNOŚCI:

1. Każdy zrobi zadanie 1.
2. Chętni zadanie 2.
3. Najtrudniejsze – dla mocniejszych.

Uczeń słabszy doświadcza sukcesu, zamiast porażki.

METODY UCZENIA SIĘ UCZNIÓW

- **Metody poznawcze (czytanie, słuchanie, analizowanie)**
- **Notatki i streszczenia** – uczeń przetwarza materiał własnymi słowami.
- **Mapa myśli** – wizualizacja zależności, powiązań między pojęciami.
- **Fiszki / powtarzanie interwałowe** – skuteczne dla zapamiętywania faktów i pojęć.
- **Czytanie ze zrozumieniem** – podkreślanie, pytania do tekstu, streszczenie po akapicie.

- **Metody aktywne (angażowanie w proces)**
- **Dyskusja z rówieśnikiem** – uczeń tłumaczy, argumentuje, zadaje pytania.
- **Nauka przez wyjaśnianie** – np. uczenie innych w domu lub rówieśników w klasie.
- **Quizy i testy** – samodzielne sprawdzanie wiedzy, gry edukacyjne online.
- **Burza mózgów / mindstorming** – generowanie pomysłów przed rozwiązaniem problemu.
-

METODY UCZENIA SIĘ 2

Metody refleksyjne (samodzielne myślenie i wnioski)

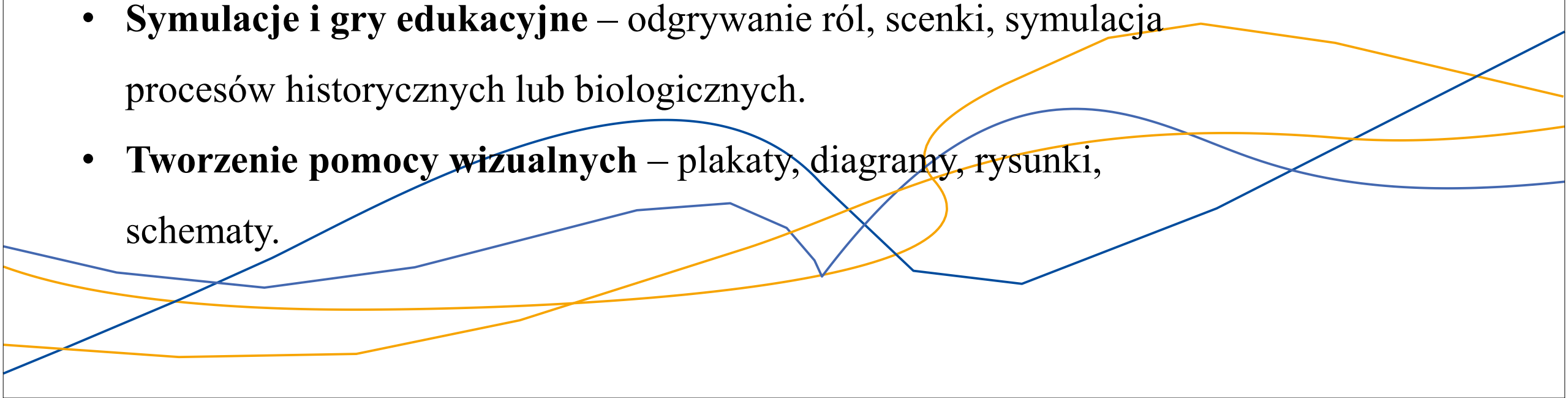
- **Dziennik uczenia się / notatki refleksyjne** – zapisanie, czego uczeń się nauczył i co sprawiało trudność.
- **Oś znaczeń / analiza symboli** – np. przy literaturze lub historii.
- **Podsumowanie i wnioski własne** – np. „Co zrozumiałem?“, „Co mogę wykorzystać w praktyce?“.
- **Autoocena i planowanie nauki** – uczeń ocenia postępy i planuje kolejne kroki.

Metody multisensoryczne (łącznie różne zmysły)

- **Nagrania i podcasty** – dla uczniów słuchowych.
- **Wideo, filmy edukacyjne** – dla uczniów wzrokowych.
- **Ruch i gesty przy nauce** – dla uczniów kinestetycznych.
- **Łączenie kolorów, schematów, dźwięku** – pomaga zapamiętywać trudne pojęcia.

METODY UCZENIA SIĘ 3

Metody praktyczne (działanie i doświadczenie)

- **Eksperymenty i obserwacje** – np. w przyrodzie, chemii, fizyce.
 - **Ćwiczenia praktyczne** – np. zadania matematyczne, pisanie rozprawek, tworzenie projektów.
 - **Symulacje i gry edukacyjne** – odgrywanie ról, scenki, symulacja procesów historycznych lub biologicznych.
 - **Tworzenie pomocy wizualnych** – plakaty, diagramy, rysunki, schematy.
-

DZIĘKUJĘ

*Joanna Klikczyńska – doradca metodyczny
z zakresu języka polskiego w szkole ponadpodstawowej*

